

Politik for inklusion og tidlig indsats

Norrdjurs Kommune
15. maj 2012

Politik for inklusion og tidlig indsats

Norrdjurs kommune vil sikre et målrettet og udviklende skole- og dagtilbudsmiljø, der er inkluderende for alle børn. For at understøtte dette har Norrdjurs Kommune formuleret en politik for inklusion og tidlig indsats. Politikken skal ses som et led i en række af politikker på området – eks. den sammenhængende børnepolitik, sundhedspolitikken, handicappolitikken og integrationspolitikken.

Læsevejledning

Politikken består af 3 dele:

- **Visioner:** En udpegning af retningen for inklusion og tidlig indsats i Norrdjurs Kommune
- **Strategiområder:** En beskrivelse af de områder, det er valgt at fokusere udviklingsarbejdet på, i bestræbelserne på at opfylde visionerne.
- **Hovedtyper af indsatser:** En præcisering af de væsentligste udviklingsinitiativer, der fastlægger det konkrete indhold i politikken.

Inklusion handler om at alle børn oplever:

- At de er aktive deltagere i fællesskabet
- At de ses, anerkendes og værdsættes
- At de sikres faglig, personlig og social udvikling
- Åbne og udviklingsorienterede miljøer

Tidlig indsats handler om:

- At forældre og fagprofessionelle reagerer og handler tidligt og koordineret, når de ser signaler på vanskeligheder.
- At man sætter tidligt ind i barnets liv med forebyggende indsats, der sikrer, at børns vanskeligheder ikke får lov at vokse.

Status primo 2012

Ca. 80% af alle børn trives.

Ca. 7 % skolebørn er i segregerede tilbud

Ca. 4 % småbørn modtager specialpædagogisk bistand i dagtilbuddet (1% i segregerede tilbud)

Ca. 25% af alle børn 0-18 år har været henvist til PPR (NDK)

Ca. 30% af udgifterne til folkeskolen går til specialundervisning (NDK 2011)

Visioner

Begrebet inklusion bliver i dag ofte fejlagtigt knyttet til begreberne integration/rummelighed, samt modsætningen segregation. Denne forståelse af inklusionsbegrebet relaterer sig til særlige målgrupper og kategorier af børn, samt hvordan man forholder sig til "de anderledes" – dvs. til børn og unge med særlige behov. Derved kommer man til at fokusere på, hvordan man tilpasser børnene til det etablerede system. En politik, der formuleres på denne baggrund, forstås ikke som en inklusionspolitik, men alene som en reform af specialundervisningen/specialpædagogikken.

I Norddjurs Kommune går vi derfor en anden vej. En vej, der tager udgangspunkt i at indrette vores dagtilbud og skoler, så ALLE børn kan finde sig til rette og drage nytte af tilbuddene. Udgangspunktet er, at tilbuddene skal være tilpasset børnene – og ikke omvendt.

Visionen for inklusion i Norddjurs Kommune:

Alle børn og unge oplever mulighed for at være aktive og ligeværdige deltagere i anerkendende og inkluderende fællesskaber i skole- og dagtilbud med fokus på læring og udvikling

I det følgende konkretiseres visionen nærmere:

- Alle børn og unge skal ses, anerkendes og værdsættes som unikke personer – uanset fysisk, psykisk og læringsmæssigt mestringsniveau eller kulturel baggrund.
- Der skal skabes mulighed for, at alle børn og unge er aktive og ligeværdige deltagere ud fra egne og fællesskabets forudsætninger.
- Der skal skabes optimale læringsbetingelser og børnene skal inddrages med passende vægt i overensstemmelse med alder, handleevne og modenhed, så deres potentiale udnyttes bedst muligt, og så de udvikler forståelse af, hvordan de lærer bedst.
- Der skal skabes tryghed og øget selvværd hos barnet ved at anvende en anerkendende pædagogik, så det kan mestre de udfordringer, det møder.
- Der skal skabes forskellige former for lærings- og udviklingsfællesskaber inden for almenområdet, som barnet og den unge skal have mulighed for at indgå i
- Mangfoldighed forstås og ses som en værdi og en ressource både i forhold til barnets/den unges faglige, personlige og sociale udvikling.

Et væsentligt element i arbejdet med inklusion er en tidlig indsats. En tidlig indsats betyder, at der handles tidligt og koordineret, når der ses tegn på, at et barn har vanskeligheder, og det betyder, at der sættes tidligt ind med forebyggende indsatser, der sikrer, at børns vanskeligheder ikke får lov at vokse.

Visionen for tidlig indsats i Norddjurs Kommune:

Der sikres en tidlig opsporing, hvor initiativforpligtelsen tages alvorligt, og hvor den rigtige, tværfagligt koordinerede indsats iværksættes fra begyndelsen

Strategiområder og hovedtyper af indsatser

Med afsæt i visionen og forskning på området vil inklusionsindsatsen og den tidlige indsats tage udgangspunkt i nedenstående seks strategiområder og hovedtyper af indsatser:

Faglig, social og personlig udvikling for alle – et fælles ansvar

Alle børn og unge skal have adgang til fællesskaber, hvor de sammen med jævnaldrende opnår faglig, social og personlig udvikling. Det betyder, at de skal være aktive ligeværdige medlemmer i fællesskabet samtidig med at deres særlige behov imødekommes og deres potentialer udfoldes.

Læreren/pædagogen og dennes kompetencer er den enkeltfaktor, som har størst indflydelse på børns læring og udvikling. I Norddjurs Kommune skal børnene møde fagprofessionelle, der gennem uddannelse får/har fået stærke faglige kompetencer i forhold til børns læring og udvikling og bruger dem, så indsatsen nytter. De skal være bevidste om deres ansvar for at sikre rum for læring og udvikling i det fællesskab, som børnene er en del af. Endelig skal de fagprofessionelle have kompetencer til at "se" det enkelte barn på dets egne præmisser og afstemme sig selv derefter, så de kan give alle børn passende udfordringer.

Forældrene er nøglepersonerne i børn og unges liv, og de besidder kompetencer, der er afgørende for børn og unges trivsel og læring. Overordnet skal forældrene sættes ind i, hvordan de skal forholde sig til mere almene principper for skolegang og benyttelse af dagtilbud. De skal oplyses om pligter og rettigheder, så de har en reel mulighed for at tage medansvar for deres eget barn og for fællesskabet.

Skolen og dagtilbuddet er forpligtet til at samarbejde med forældrene ved at give dem, *dels viden om barnets udvikling og læring og deres betydning herfor, og dels viden om skolernes undervisningsmetoder*. Der kan på den måde bygges bro mellem den måde barnet præges på i familien og de oplevelser, barnet har i dagtilbud og skole.

Hovedtyper af indsatser

- **Styrke de fagprofessionelles kompetencer.** Alle pædagogiske medarbejdere skal have eksakt og opdateret viden og kompetencer vedrørende virkemidler, differentiering, relationsarbejde, klasserums-/gruppeledelse og systematisk analyse og evaluering. Dette skal bidrage til at styrke børns trivsel, læring, udvikling og deres læringsmotivation.
- **Specialpædagogik varetages af specialuddannet personale.** Den specialpædagogiske bistand skal varetages af medarbejdere med særlig uddannelse og erfaring på området.
- **Specialpædagogiske kompetencer fastholdes i kommunen.** De specialpædagogiske kompetencer fra specialtilbuddene skal fastholdes i kommunen og anvendes på almenområdet. Det betyder, at der skal oprettes vejlederteams bestående af medarbejdere fra specialtilbuddene, og der skal gives let adgang til oprettelse af lokale gruppeordninger med deltagelse af medarbejdere fra specialtilbuddene.
- **Inddragelse af forældre.** Forældreinddragelse er obligatorisk og nødvendig og skal ske systematisk i alle sammenhænge vedrørende børnene. Forventningerne skal afstemmes omkring forældrenes rolle og medansvar både i forhold til deres egne børns læring og udvikling, men også i forhold til at understøtte fællesskabet. Der skal tilbydes vejledning og guidning til forældre, som har det svært med forælderrollen.

Udviklingsorienterede miljøer

Alle børn skal tilbydes udviklingsmuligheder og undervisning, der svarer til deres forudsætninger og behov og som samtidig rummer udfordringer for den enkelte.

For at skabe lige muligheder skal de fagprofessionelle kunne skabe nye dynamiske lærings- og udviklingsmiljøer. Dette kræver, at de fagprofessionelles kompetencer og metoder hele tiden udfordres og udvikles gennem faglig refleksion og sparring med kollegaer i teamsamarbejdet, og lederne skal støtte dem i at kaste sig ud i nye udfordringer.

Rammerne skal nytænkes – nye læringsmiljøer kræver nye rum. De nye læringsmiljøer er ikke længere nødvendigvis fastlåst i årgangsopdelte grupper/klasser, stuer og klasserum mv. De fysiske rammer skal derimod være fleksible, så de kan tilpasses forskellige gruppers størrelse, behov og krav- f.eks. uderum, virtuelle rum, sanserum mv. Endelig skal rammerne give mulighed for bevægelse og fysiske udfoldelse, fordi børn og unge gennem bevægelse udvikler f.eks. sanselighed og evnen til at forstå sig selv i forhold til omgivelserne.

Hovedtyper af indsatser

- **Fleksibel organisering.** Der skal arbejdes med fleksibelt organiserede miljøer f. eks. I form af varieret benyttelse af stamklasser, hold, mindre grupper individuelt og lejlighedsvist i ”stor-grupper, ” udeskoler, mv. alt sammen med udgangspunkt i mange måder at lære og udvikle sig på.
- **Ny struktur på arbejdsdagen.** Mulighederne i pædagogernes og lærernes arbejdstidsaftale bruges i forhold til at skabe en ny struktur for de pædagogiske medarbejders arbejdsdag.
- **Opbrud med klasselærerfunktionen.** Skolerne kan udfordre den traditionelle klasselærerordning. Skolerne skal arbejde hen imod en organisering, hvor det enkelte barn sikres det bedst mulige udgangspunkt for at skabe en god relation med en eller flere lærere eller pædagoger. Én mulighed herfor er kontaktlærerordninger, men andre organiseringsformer kan også være relevante.
- **Forpligtende teamsamarbejde – styrket faglighed.** Teamsamarbejdet skal udvikles og være et forpligtende forum for alle medarbejdere. Der skal være fokus både på forskellige vinkler på den praktiske tilrettelæggelse af pædagogikken og undervisningen samt på faglig refleksion og sparring. Det betyder, at medarbejderne i teamsamarbejdet skal afprøve og udforske nye metoder. De skal gennemføre systematisk analyse og evaluering af metoder, læringsmiljø og læringsudbytte – og de skal løbende udpege nye udviklingsområder. Alt sammen er elementer, der skal understøtte børnenes faglige, personlige og sociale udvikling.
- **Faglige vejledere.** Lederen skal opprioritere de faglige vejledere (f.eks. læsevejledere, AKT-vejledere mv.) som ressourcepersoner, der medvirker til opkvalificering i skolen/dagtilbuddet lokalt, men også på tværs i kommunen med henblik på vidensdeling om initiativer og erfaringer.
- **Virtuel læring og digitale læremidler.** Alle pædagogiske medarbejdere skal have kompetencer til at integrere virtuel læring og digitale læremidler og læringsmål i dagtilbuddet og undervisningen på alle niveauer. Jf. den kommunale strategi for IT .
- **Kompenserende teknologiske hjælpemidler.** Der skal i forbindelse med den specialpædagogiske indsats benyttes kompenserende teknologiske hjælpemidler, hvor dette kan lade sig gøre.
- **Pædagogisk Psykologisk Rådgivning (PPR)** PPR skal have øget fokus på den konsultative funktion. PPR skal i højere grad bevæge sig i retning af at være medinitiativtager og medreflekterende i forhold til at skabe udviklende miljøer for alle børn. PPR skal have øget fokus på det primære personales kompetenceudvikling og teamsamarbejde. Endelig skal PPR være i tæt dialog og sparring med ledere og vejledere om status og udviklingsmuligheder omkring det enkelte barn og grupper af børn, samt om mere langsigtede strategiske, pædagogiske og organisatoriske forhold. PPR vil stadig beskæftige sig med udretning i tilfælde, hvor det skønnes relevant.

Brobygning og helhedstækning

Det er afgørende for en succesfuld udbredelse af denne politik, at forvaltningen og lederne af de enkelte enheder ser sig selv som en del af et samlet fællesskab, der arbejder hen imod de samme mål. Den enkelte leder har ansvar for egen enhed og samtidig et ansvar for det fælles skole- og dagtilbudsvæsen.

Helhedstækning og brobygning er centrale elementer i et tværfagligt samarbejde i Norddjurs Kommune. De fagprofessionelle i Norddjurs Kommune skal sikre, at der er en "rød tråd" gennem hele børnelivet.

Gode overgange fra et tilbud til et andet er derfor centralt. Den gode overgang afhænger i høj grad af, hvordan man pædagogisk håndterer dem i dialog mellem børnene, de fagprofessionelle og forældrene. Det kan også have stor betydning, at tænke fritidsaktiviteter ind i børnenes hverdag, da de er afgørende for børns fællesskaber, og for hvordan børnene trives.

I Norddjurs Kommune anser vi det for afgørende for handlekraft og effektivitet i indsatsen, at alle faggrupper samarbejder på tværs af traditionelle kulturer, professioner og lovgivning. Forældre skal opleve at de forskellige faggrupper, der arbejder med deres barn, kender til hinandens praksis og kommunikerer omkring indsatserne, så de hænger sammen.

Hovedtyper af indsatser

- **Tværgående organisering og tværfaglighed.** Indsatsen for børn og unge i vanskeligheder skal være tidlig, kvalificeret og sammenhængende fra starten. Der skal i det tværfaglige samarbejde være fokus på tydelig koordinering (tovholderfunktion) og dokumentering, samt på klare handlevejledninger.
- **Nytænkning i samarbejdet med eksterne samarbejdspartnere.** Der skal etableres innovative miljøer, hvor de fagprofessionelle nytænker indsatserne, og hvor tværfagligheden højnes på baggrund af en fælles forståelse af betydningen af tidlig indsats.
- **Vidensdeling ved overgange.** Det er afgørende, at det modtagende system har fokus rettet mod det enkelte barn. Derfor er systematisk vidensdeling om det enkelte barn og viden om kulturer, rammer og forventninger både fra det afgivende og modtagende system centralt.

Tidlig indsats

Tidlig indsats er omdrejningspunktet i forhold til udsatte børn, unge og deres familier. De fagprofessionelle skal være opmærksomme på alle børn og unges udvikling og trivsel samt på egen handleforpligtelse i forbindelse med en eventuel bekymring.

Tidlig indsats rummer enhver aktivitet til dækning af barnets særlige behov for støtte til at:

- Sikre og fremme barnets personlige udvikling
- Styrke familiens kompetencer
- Sikre en mangesidet indsats rettet mod hele familien
- Styrke medarbejdernes faglige kompetence

Erfaring viser, at tidlig indsats på børneområdet er et væsentligt element i forhold til at reducere antallet af børn, der segregeres, og kan medvirke til at reducere antallet af unge, der dropper ud af skolen.

Hovedtyper af indsatser

- **Viden om de helt små børn.** De fagprofessionelle skal have opdateret viden og kompetencer i forhold til de helt små børn og deres udvikling med henblik på at forebygge senere udviklingsproblemer.
- **Forebyggende sundhedsarbejde i forhold til børn i risikogruppen.** Der skal være et samarbejde mellem sundhedspleje, forældre og øvrige fagprofessionelle både før barnets fødsel og tidligt i barnets liv med henblik på at være gode forbilleder og hjælpe til sundere vaner.
- **Bevægelse.** Fysisk aktivitet i dagtilbud og skole skal foregå på en ny måde. Fysisk aktivitet er ikke nødvendigvis knyttet til skemalagte idrætsaktiviteter, men skal tænkes aktivt ind i de daglige læringsforløb. Det fysiske miljø skal også invitere til fysisk aktivitet. Formålet er at styrke børnenes motoriske udvikling og bidrage til at opbygge barnets muskler og knogler mens det vokser. Desuden har fysisk aktivitet indflydelse på koncentrationsevne, adfærd og kognitiv læring.
- **Kost** Skolerne og dagtilbuddene skal give mulighed for at børnene kan få et sundt måltid mad hver dag. Kosten er vigtig for barnets helbred og mentale udvikling.
- **Viden om tidlige signaler og opsporing.** De fagprofessionelle skal have opdaterede kompetencer til at se de tidlige signaler og systematisk opspore og handle i forhold til børn og unge.
- **Inddragelse og tværfagligt samarbejde.** Forældre skal altid inddrages, og der skal iværksættes tæt og koordineret tværfagligt samarbejde mellem faggrupper, når det er relevant, således at børn og familier oplever en hurtig og konkret indsats.
- **Forebyggende tværfaglige indsatser i lokalområdet – tæt på børn og forældre.** Dette skal f.eks. ske ved at udvikle lokale tværfaglige forebyggelses- og indsatsprogrammer i forhold til børnegrupper og forældregrupper, så mere vidtgående og omkostningstunge foranstaltninger kan undgås.

Ressourcemodel og organisering med incitament for inklusion

I Norddjurs Kommune er der fokus på, at fordelingen af ressourcerne skal øge fællesskabets mulighed for at imødekomme det enkelte barns behov.

Det indebærer, at ressourcefordelingsmodeller skal give incitament til øget inklusion og mulighed for at løse opgaver på nye måder. Skoler og institutioner har det økonomiske ansvar for inklusionsopgaven lokalt, således at de kan udvikle nye fleksible udviklings- og undervisningsmiljøer og igangsætte tidlig og forebyggende tiltag.

Hovedtyper af indsatser

- **Fuld decentralisering af økonomien.** Dette skal medvirke til stabilitet i det økonomiske grundlag for at inkludere flere børn. Det skal også give ledelserne mulighed for at træffe velovervejede økonomiske og kvalitative beslutninger både for det enkelte barn og for kommunens samlede indsats på skole- dagtilbudsområdet.
- **Socioøkonomiske faktorer.** Decentraliseringen af økonomien skal baseres på en ressourcefordelingsmodel, hvor socioøkonomiske faktorer for de enkelte skolars forældre og elever indgår.
- **Central pulje.** Der skal fortsat afsættes centrale puljemidler, der kan anvendes til medfinansiering af særligt dyre inklusionstiltag over for enkelte børn, og dermed sikres, at alle skoler og institutioner bliver i stand til at løfte inklusionsopgaven.

Dynamisk og vedvarende proces - et fælles ansvar

Formulering af en inklusionspolitik er starten på en vedvarende forandrings- og udviklingsproces. Den skal både fremme de fagprofessionelles muligheder i de udfordringer, de står i, men også til stadighed optimere børnenes udviklingsmuligheder. De igangsatte initiativer kræver løbende opfølgning og opmærksomhed fra både kommunalbestyrelse, forvaltning, institutioner og skoler samt forældre.

De decentrale ledere skal sikre, at medarbejdernes kompetencer i forhold til inklusion og tidlig indsats styrkes gennem videreuddannelse, kurser, oplæg og netværk. Samtidig skal der være plads til prøvehandling i bestræbelserne på at skabe udvikling og læring for børn og unge. Derfor skal innovation og udvikling af lokale initiativer og løsningsmodeller vægtes højt.

Børn, unge og deres forældre i Norddjurs Kommune skal opleve, at der i det daglige møde med dagtilbud og skole er fokus på igangsatte udviklingstiltag og at disse løbende afstemmes med børn, unge og forældres forventninger og behov.

Hovedtyper af indsatser

- **Ledelsen viser retningen.** Lederne skal have kompetencer, så de kan lede strategisk dvs. skabe rammerne og vise retningen for inklusionsindsatsen. Derudover skal ledelsen skabe tid og rum for medarbejderne til at diskutere egen praksis og metodeudvikling, så denne kobles til og forankres i lokale sammenhænge. Lederen skal skabe et stærkt fagligt miljø gennem supervision og feedback til den enkelte pædagogiske medarbejder. Dagtilbuddet/skolen skal måles på børnenes resultater, børn og medarbejderes trivsel og forældrenes tilfredshed.
- **Dokumentation af at børnene har gavn af inklusionsindsatsen.** Alle fagprofessionelle skal fagligt begrunde valg af mål og metoder. Der skal målrettet anvendes målinger på børnenes sociale og faglige udvikling, samt på deres personlige trivsel, således at det kan dokumenteres, om børnene har gavn af indsatserne.
- **Plads til eksperimenter.** Der skal iværksættes en række projekter, der har til formål at udvikle metoder og løsninger, der understøtter visioner og strategier i denne politik. Der skal arbejdes efter den innovative metode med udvikling af nye samarbejdsformer og prototyper.
- **Videndeling.** Forvaltning, skoler og dagtilbud forpligtes til at udbrede kendskabet til egne udviklede praksisformer og tilsvarende søge viden om ny forskning/evidens og nye metoder. Det kan f.eks. ske ved intern kommunale uddannelsesmesser og workshops, der giver mulighed for at dele viden og erfaringer i forbindelse med implementeringen af politikken på tværs af kommunen.
- **Udbredelse af det gode budskab.** Skoler og dagtilbud skal aktivt og på mangfoldige måder bidrage til at sætte politikken på dagsordenen og sikre kommunikationen omkring værdier, holdninger, indsatser, medansvar og pligter i forbindelse med implementeringen af politikken. Forældre skal være bevidste om, at det er vigtigt at fortælle positive historier om både egne børn og andres børn, børnegruppen, pædago-gen, læreren osv. En positiv historie om andres børn og børnenes fællesskab skaber et positivt miljø til gavn for alle børn.
- **Lokal værdi- og kulturforankring.** Pædagogiske medarbejdere, forældrebestyrelser og børn/unge og evt. foreninger i lokalområdet skal inddrages ved udformning og udmøntning af lokale inklusionspolitikker med henblik på at sikre en lokal værdi- og kulturforankring.

Implementering

Hver aftaleenhed skal på baggrund af politikken udfærdige en implementeringsplan med klare milepæle og målepunkter, der kan danne grundlag for en meningsfuld og effektiv implementering - herunder kompetenceudvikling, samt være udgangspunkt for opfølgning. I samarbejde mellem forvaltningsledelsen og hver aftaleholder vil det blive prioriteret i hvilken udstrækning, i hvilken rækkefølge og på hvilke vilkår, ovennævnte indsatser skal implementeres.

Implementeringen af politikken skal planlægges, gennemføres og evalueres som en del af kommunens generelle aftalestyring med aftaleholderne, samt som en integreret del af forældrebestyrelsernes arbejde og ved afrapportering gennem kvalitetsrapporter. Dette vil foregå under behørig hensyntagen til forskelle i forudsætningerne på kommunens skoler og dagtilbud, lokale ordninger og allerede igangsatte udviklingsinitiativer.

Norrdjurs kommune

Velfærdsforvaltningen

Skole- og dagtilbudsafdelingen

Torvet 3

8500 Grenaa

Tlf. 89591000